

Anada a l'Aplec de Sant Pau als anys quaranta

Xavier Mas Gibert
Centre d'Estudis Canetencs

Trip to the gathering of Sant Pau in the 1940s

Amb aquest dos petits escrits voldria iniciar una nova secció que podríem titular «Passatges i paisatges de la meua vida». Ambdós son vells i del mateix temps. Vaig escriure'ls a trenta anys i tenen a veure amb el paisatge o la geografia del nostre rodal. Els torno a publicar amb l'esperança que hi trobeu (potser) el rastre de la vitalitat i l'esperit de quan ho vaig fer.

Paraules clau: *ermita de sant Pau, fira de Sant Pau, aplec de sant Pau, Paradís*

Anada a l'aplec de Sant Pau als anys quaranta

En els anys de la meua infantesa, el 25 de gener encara anàvem a peu a Sant Pau amb la meua bestia Teresa, la seva amiga Marieta Campins i el seu nebot-net Santiago Pujadas Campins. Hi solíem anar a peu per la via, que era encara molt transcorreguda per colles de gent de Canet que anaven com nosaltres a Sant Pol a ballar sardanes i menjar torrons. Diuen que aquesta és la setmana més freda de l'any i probablement molts anys això sigui exacte; recordo que pujàvem a l'ermita embolcallats amb les bufandes fins als ulls. El traüll del vent s'emportava els sons de la cobla empetitits i anorreats. Les taules dels torrons, amb les tovalles blanques com la neu, flamejaven com coloms desesperats per emprendre el vol. A baix, a la punta, en els esculls del penya-segat que moria arran d'aigua, la mar rompia amb un bramul incessant. Era una festa estranya, més en aquells anys de postguerra, de racionament de menjar i de llum. La gent, vestida de qualsevol manera, s'arraulia compacta, mentre quatre vetlladors de l'aborigen «dansa sagrada» s'agafaven els dits gebrats plens de penellons i de misèria.

With these two short texts, I would like to start a new section which could be entitled 'Passages and landscapes of my life'. Both are old and from the same period. I wrote them at 30 years of age and they are related to the landscape or geography of our local area. I publish them again in the hope that you will (perhaps) find traces in them of the vitality and the spirit I had when I wrote them.

Key words: Sant Pau hermitage, Sant Pau fair, gathering of Sant Pau, Paradise.

Recordo que, en davallar, les orelles em queien de fredes i el nas em rajava com una font. A l'ermita, el sant s'escalfava enmig d'un ball asimètric de flames parpellejants. La gent feia esforços impossibles per a evadir-se d'aquella realitat corpenedora. Jo, en canvi, obria els ulls al món, a la vida, i ho contemplava estremit. La gent em semblava fosca i trista i m'ho semblava encara més en el seu deler d'evasió; amb els seus rostres xuclats de misèria, amb la seva manera de vestir luctuosa, en el seu escarransiment, en la seva paraula

Interior de l'ermita de Sant Pau. (CEDIM)

esporuguida i nerviosa. En aquells fantasmes, més fantasmes que cap, en aquell món tèrbol de por i d'ombres, vull dir, els feixistes que compareixien indefectiblement a tots els actes públics, disfressats amb sinistres uniformes d'opressors. Quan més mancaments hi havia, més envejosa es mostrava la gent de viure i de fruit, potser perquè s'adonaven que els dits invisibles de la mort se'ls arrapaven als vestits. O potser volien creure en llur derrota d'alguna manera inaferrable. Recordo que era un món amarat de tragèdia, violència i dolor. La gent em semblava terriblement lletja i el país despullat, ert i grapejat. Guardo aquest clixé de les anades a Sant Pau de Sant Pol de Mar, anades molts anys, amb tramuntana o mestral estès. Només les tovalles, les faldilles de les parades dels torrers, immaculadament blanques, que semblaven coloms que volien arrencar el vol amb el seu bategar desalenat i jo, acollonit a les canelles de la tia Vilara, que fa tants anys que és morta.

Ma Che Bello...

Quan tenia quinze o setze anys, una tarda de tardor, amb el meu amic Joan Juvanteny, que ja fa tants anys que és mort, tornàvem de Calella en bicicleta i a Sant Pol ens aturàrem al revolt de la carretera que llavors voltava l'ermita de Sant Pau. La tarda acabava la llum. Les barques de Sant Pol ja feia estona que eren a terra, nosaltres potser miràvem com es dispersava la gent del rotllo del peix, única presència que en aquell temps es podia albirar des d'aquella talaia. De sobte, es va aturar arran mateix un descapotable italià que encara duia les restes de les cintes i de les flors de casament. Van baixar-ne un noi i una noia joveníssims amb la precipitació nerviosa que solen gastar els italians de llei. Era l'època del neorealisme, però és quasi segur que jo no havia vist mai un italià al natural. La noia, amb una correguda, va anar de dret al mur de sobre el túnel que dona directament sobre la platja de davant de l'estació. L'impacte visual del Sant Pol d'aquell temps li va fer exclamar un *ma che bello!* fervorós i sincer. La força d'aquesta expressió feu que ens hi acostéssim i ho miréssim amb uns altres ulls: els mateixos ulls amb què ella ho veia i això em va canviar l'atenció. Fins aleshores ho mirava sense veure-ho, o sense adonar-me'n del que veia: la

Imatge de la platja i poble de Sant Pol de Mar a inicis de segle XX.

platja, el mar, el poble i les barques fins aleshores no tenien res d'especial perquè ho coneixíem des de sempre. Gràcies a l'entusiasme foraster d'aquella noia, per primer cop vaig deixar de ser part del paisatge per ser-ne espectador. Vaig entendre que quan ets realment d'un lloc tu també formes part del paisatge. Però quan es forma part del Paradís, el Paradís no existeix: Adam i Eva no el descobriren fins que Déu no els en va fer fora. Des d'aquell lloc la visió blanca del poble era especialment suau i mesurada, quasi inefable.

D'això ja en fa més de cinquanta anys, ni jo, ni la comarca ni el país no són pas el que eren. Les barques ja no hi tornaran mai més. Al caseriu tan mesurat d'aquell temps l'han substituït blocs d'habitacles horribles i asfixiants. En moments molt especials de la meua vida però, he tornat a aquest lloc, com el dia que vam enterrar el meu pare i després no sabia on posar-me. Enllà de la mar i del temps em revenia com en un somni el *che bello* espontani i fervent d'aquella núvia llunyana.